

Læserbreve...

Børge Trolles kunskaper om rysk kultur och i synnerhet om rysk film verkar på mig respektingivande, men i hans presentation av *Abram Room* i „Kosmorama“s senaste nummer finns det en uppgift som jag skulle vilja korrigera.

På sista sidan av sin artikel berättar Trolle om en av Rooms filmer, „Strogij Junosja“, utdömd som „ideologisk och konstnerisk forfejlet, abstrakt, pretentios och inholdsforladt“, samt förbjuden. Det var i 1936, processernes år, och det kan tyckas högeligen rimligt att, som Trolle skriver, författaren bakom detta samhällsskadliga filmprojekt „havnade i GPU's kloer och forsvandt sporlost“.

Det var emellertid icke vad som skedde. Författaren hette *Jurij Olesja*. (Trolle transkriberar hans namn *Juri Olesna*.) Han var född 1899 och avled först 1960, av naturliga orsaker. Olesja var ett intressant öde och är en av de mest lysande novellister jag känner. På svenska kom det i höstas ut två volymer av hans verk: dels hans korta roman „Avund“, en satir från 1927 om individualism och planhushållning, dels „Kärlek och andra noveller“.

Vad som har föresvävat och förvillat Børge Trolle är kanske *Isak Babels* spårlösa försvinnande och död. Babel och Olesja påminner nämligen i hög grad om varandra. Båge räknade Odessa som sin hemstad. Båge var bohemer och hade svårt att anpassa sig till den livets och litteraturens puritanism som anbefalldes ovanifrån vid trettiotalets inbrott. Båge skrev kort, helst noveller, och noveller som var mer „stämningar“ än handling, med ett bildspråk av oerhörd fräschör. Med deras ögon ser vi allt liksom på nytt. Vardagen är ett äventyr, livet ett under och ingenting omöjligt i denna värld.

Med sin konstnärliga medvetenhet, med sitt sinne för rörelsen och situationen, med sin vana att tänka i bilder var Olesja, liksom Babel, skapad till film-diktare. Babel skrev åtskilliga manuskript och är känd i filmens historia genom sin medverkan vid *Eisensteins* „*Bezhin Lug*“, ett av trettiotalets inhyberade mästerverk. (Se vidare min artikel i „Kosmorama 51“.) *Jurij Olesja* var, som Trolle nämner, Rooms medarbetare och skrev „*Strogij Junosja*“. Han författade också manuskriptet till „*Balotnye Soldaty*“, en antinazistisk film av *Alexander Macheret*, inspelad strax före andra världskrigets utbrott. Enligt uppgift skall Olesja även ha haft något att skaffa med scenariet till *Ivan Pyrievs* „*Idioten*“, som visades på Filmmuseet för något år sedan.

Jurij Olesja blev inte likviderad under mardröms-åren, men hans verk var inte uppskattat och trycktes inte. Han överlevde, och det påstås att hans långa tystnad skall ha haft ett visst samband med spritmisbruk. Som människa lär han ha varit osedvanligt intagande. Med tvåvärd 1956 blev Olesjas böcker åter tillgängliga, och när han dog för två år sedan, hyllades han med påtaglig värme i den tongivande tidsskriften *Literaturnaja Gazeta*.

Folke Isaksson.

★

Med massiv – omend anonym – autoritet irrettsättes jag i „Kosmorama“s sidste nummer for (i „Perspektiv“) at have ment noget andet om „Moderato Cantabile“ end den irrettsættende. Kvalitetsvurderingen skal jeg ikke imødegå, men lad mig lige for en ordens skyld henlede opmærksomheden på:

1) at jeg kvalitativt slet ikke har „placeret“ *Moderato Cantabile* i forhold til *Godard's* og *Truffaut's*

film. Jeg prøvede at analysere en romans og films virkemidler, sammenlignende, af interesse for det principielle. Personligt sætter jeg „*UnG Flugt*“ over begge de to *Duras*-film, det var bare ikke mit formål at give karakterer.

2) at jeg i min artikel i „Perspektiv“ netop understregede, at „udprojiceringsteknikken“ ikke var ny, men blot anderledes og mere konsekvent praktiseret, end vi (jeg?) har set det før. At jeg „hellere“ skulle have belyst mit emne ud fra *Ford* eller *Buñuel* vil i realiteten sige, at jeg hellere skulle have belyst et andet emne. Heri kan jeg naturligvis dårligt være enig; heller ikke *Niels Egebak* kan jo (i samme nummer) holde sig til „*Vredens druer*“, når han beskæftiger sig med udviklingen i de to kunstarters indbyrdes forhold.

Muligvis har min smag svigtet, og jeg har valgt uheldigt. Men selv om „*Moderato Cantabile*“ skulle være en ringe film, kan min analyse af den og romanen side om side jo godt være frugtbar. Denne analyse tager min ukendte revider desværre ikke op til hverken referat eller vurdering.

Anders Bodelsen.

★

Det var dog en mærkelig mavesur anti-experimental-film-leder i nr. 55 af „Kosmorama“, der dog er et moderne, ikke-kommercielt filmblad.

Desværre så jeg kun den anden experimental-film-forevisning på „Louisiana“, og den var en stor skuffelse, idet man af 21 lovede film blev snydt for de 18. Til gengæld så vi så *Albert Mertz's* sidste to film, og det var jo interessant, selv om de også var en skuffelse – men det hører jo med til at se experimental-film.

Men til sagen:

Har experimental-filmen kun berettigelse, hvis den kan inspirere spillefilmen? Har ikke enhver form for eksperimenteren berettigelse? Er dette „at eksperimenter“ ikke en værdi i sig selv? – Det er jo pr. definition umuligt på forhånd at vide, hvilke af eksperimenterne der evt. fører til noget. Det viser eksperimenterne inden for de øvrige kunstarter også. (Og hvad var videnskaben uden den rent eksperimenterende og lystbetonede forskning?). Så vi kan intet vide om, hvad experimental-filmen af i dag kan betyde for fremtidens film. – Og henter spillefilmen af i dag ikke inspiration hos experimental-filmen, så behøver det da endelig ikke at være experimental-filmens skyld.

Ligesom der findes film, der bringer et budskab eller et indlæg i en debat (*Chaplin*, *Buñuel*), og ligesom der er film, der blot vil fortælle en historie (*Hitchcock*, „*De røde Heste*“), så er der altså også den rene abstrakte film bestående af lyde, former og farver, der blot søger nye veje, samtidig med at den giver en æstetisk oplevelse helt på linie med *Brabms* Violinkoncert og *Miros* billeder.

Er det så forkasteligt?

Er det indædt og selvtilfreds nørleri?

Hvem påstår (bortset fra „Kosmorama“s leder), at experimental-filmen er tilfreds med animerede skildringer? – De, der bliver ved med at lave eksperimenterne, er næppe tilfredse, for så eksperimenterede de ikke længere.

Experimental-film bliver vel aldrig for de mange, men vores antal er vel stort nok til, at den stadig kan have en endog selvstændig plads – også i mu-seets samlinger – og ikke blot være henvist til for-texterne.

Ole Ørnsholt.